

Prof. UKSW dr hab. Elżbieta Karska
Katedra Ochrony Praw Człowieka
i Prawa Międzynarodowego Humanitarnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Warszawa, dnia 17 marca 2020 r.

Recenzja
dorobku w ramach postępowania habilitacyjnego
dr Doroty Heidrich

1. Uwagi wstępne

Przedmiotem przedstawionej przeze mnie oceny, jako recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym, są osiągnięcia naukowe wnioskodawczyni – dr Doroty Heidrich, objęte treścią Jej wniosku o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

W świetle art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), wspartego rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196 poz. 1165), które to przepisy w tym przypadku znajdują zastosowanie zgodnie z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.), uzyskanie przez Habilitantkę stopnia naukowego doktora habilitowanego warunkują następujące wymogi: posiadanie stopnia doktora oraz osiągnięć naukowych, uzyskanych po jego otrzymaniu, które stanowią znaczny wkład w rozwój nauk o polityce i administracji, a także wykazywanie się istotną aktywnością naukową.

Zawarta poniżej ocena dorobku Habilitantki pozwoli udzielić odpowiedzi na pytanie, czy dr Dorota Heidrich spełnia kryteria nadania stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce i administracji.

Na wstępie recenzji warto odnotować, iż Habilitantka związana jest naukowo z Uniwersytetem Warszawskim, od 1 października 2004 r. zatrudniona jest na tej Uczelni jako asystent/adiunkt: początkowo w Instytucie Stosunków Międzynarodowych Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, a po zmianie struktury organizacyjnej – na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych.

Według mojego stanu wiedzy Habilitantka nie ubiegała się uprzednio o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

2. Posiadanie stopnia naukowego doktora

Dr Dorota Heidrich uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce na mocy uchwały Rady Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego z dnia 29 września 2004 r., na podstawie rozprawy doktorskiej: *Międzynarodowa ochrona uchodźców wewnętrznych. Aspekty prawne i praktyka*. Promotorem rozprawy była prof. dr hab. Grażyna Michałowska, a recenzentami: prof. dr hab. Andrzej Czarnocki i prof. dr hab. Stanisław Pawlak.

Z powyższego wynika, że pierwszy, ustawowy warunek zawarty w art. 16 ust.1 wymagany do wszczęcia procedury habilitacyjnej, tj. posiadanie stopnia naukowego doktora, został przez Habilitantkę spełniony.

3. Ocena osiągnięć naukowych uzyskanych po otrzymaniu stopnia doktora

3.1. Wskazane osiągnięcie naukowe, zgodnie z art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

Dr Dorota Heidrich przedstawiła, jako swoje osiągnięcie naukowe, wymagane przez art. 16 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki, bardzo obszerny, jednotematyczny cykl publikacji naukowych, pt. *Sprawiedliwość okresu przejściowego w stosunkach międzynarodowych – geneza, ewolucja, znaczenie*. Cykl ten liczy 18 powiązanych ze sobą tematycznie monografii, artykułów i innych opracowań. W jego skład wchodzi jedna monografia i jedna współredakcja pracy zbiorowej: D. Heidrich, *Mechanizmy sprawiedliwości okresu*

przejściowego w stosunkach międzynarodowych: studium przypadku Kosowa, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2019, 211 str.; K. Bachmann, D. Heidrich (red.), *The Legacy of Crimes and Crises. Transitional Justice, Domestic Change and the Role of the International Community*, “Studies in Political Transition Series” vol. 5, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien 2016; 262 str. (wkład Habilitantki: 60%). Jest to też sześć artykułów, które zostały opublikowane w czasopiśmie naukowych:

D. Heidrich, J. Nakonieczna-Bartosiewicz, *Analiza wpływu i znaczenia aktorów transnarodowych poprzez model bumerangu: studium przypadku działań Amnesty International wobec kryzysu migracyjnego w Europie*, “Stosunki Międzynarodowe-International Relations” 2017, nr 4, vol. 53, s. 109-133 (wkład Habilitantki: 60%); D. Heidrich, *The role of regional organizations in the interpretation and implementation of the Responsibility to Protect. The case of the African Union and its involvement in the Libyan Crisis*, “Stosunki Międzynarodowe – International Relations” 2015, vol. 51, nr 4, s. 269-292; D. Heidrich, *Przyszłość międzynarodowych trybunałów karnych ad hoc. Strategie zakończenia oraz rozwiązania rezydualne, ze szczególnym uwzględnieniem Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii*, „Studia Europejskie” 2013, t. 67, nr 3, s. 159-182; D. Heidrich, *Zasada odpowiedzialności za ochronę i możliwość jej praktycznego zastosowania. Casus Libii*, „Stosunki Międzynarodowe – International Relations” 2013, t. 47, nr 1, s. 167-190; D. Heidrich, *The International Criminal Tribunal for Rwanda and The Special Court for Sierra Leone: Objectives and Effectiveness*, „The Review of International Affairs” April – September 2008, vol. LIX, no. 1130-1131, s. 26-40; K. Bieniek, D. Heidrich, *Pojednanie w Rwandzie - zwycięstwo sprawiedliwości i czy sprawiedliwość zwycięzców?*, „Stosunki Międzynarodowe – International Relations” 2007, t. 36, nr 3-4; s. 191-205; (wkład Habilitantki: 55 %). Ponadto w skład cyklu wchodzi sześć rozdziałów z prac zbiorowych: D. Heidrich, *Responsibility to Protect as a tool for atrocity crimes prevention*, [w:] K. Bachmann, D. Heidrich (red.), *The Legacy of Crimes and Crises. Transitional Justice, Domestic Change and the Role of the International Community*, “Studies in Political Transition Series”, vol. 5, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien 2016, s. 217-236; D. Heidrich, *Uchodźcy wewnętrzni (IDPs) w kryzysach humanitarnych w Afryce*, [w:] J. Dobrowolska-Polak (red.), *Solidarność humanitarna*, Instytut Zachodni, Poznań 2012, s. 37-60; D. Heidrich, *Skrajne ubóstwo, głód i choroby*, [w:] J. Symonides (red.), *Świat wobec współczesnych wyzwań i zagrożeń*,

Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010, s. 250-273; D. Heidrich, *Konflikty międzynarodowe i wewnętrzne jako źródło migracji międzynarodowych*, [w:] G. Firlit-Fesnak (red.), *Migracje międzynarodowe a modernizacja systemu politycznego i społecznego*, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa 2008, s. 201-217; D. Heidrich, *Międzynarodowy Trybunał Karny. Powstanie, funkcjonowanie, sprawy na wokandzie*, [w:] E. Haliżak i in. (red.), *Stosunki Międzynarodowe w XXI w. Księga Jubileuszowa z okazji 30-lecia ISM UW*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006, s. 508-527; D. Heidrich, *Międzynarodowe trybunały karne*, [w:] J. Symonides (red.), *Organizacja Narodów Zjednoczonych. Bilans i perspektywy*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006, s. 391-424; D. Heidrich, *Uchodźcy wewnętrzni w Ameryce Łacińskiej*, [w:] M. F. Gawrycki (red.), *Ameryka Łacińska we współczesnym świecie*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2006, s. 106-127; D. Heidrich, *Międzynarodowe trybunały karne – wyzwanie dla suwerenności państwowej?*, [w:] K. Trzeciński (red.), *Państwo w świecie współczesnym*, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa 2006, s. 147-165; D. Heidrich, *Uchodźstwo wewnętrzne. Problem Południa wyzwaniem dla Północy?*, [w:] M. Solarz (red.), *Północ wobec Południa. Południe wobec Północy*, Oficyna Wydawnicza Aspra-JR, Warszawa 2005, s. 201-210. W skład cyklu Habilitantka włączyła także opracowanie: D. Heidrich, A. Łukaszewicz, J. Nakonieczna-Bartosiewicz, *Smartfon zamiast walizki. Cyfrowy wymiar współczesnych migracji*, Working Paper DELab UW, nr 4 (2016), lipiec 2016 (wkład Habilitantki: 33%).

Przedstawione osiągnięcie naukowe Habilitantki wyróżnia się oryginalnością pod względem wyboru problemu badawczego, sposobu objaśnienia tego problemu i zastosowanych w tym celu teorii i metod badawczych. Ponadto, przedstawiony przez Habilitantkę model sprawiedliwości okresu przejściowego (*Transitional Justice*, TJ) ma walory poznawcze i potencjał aplikacyjny. Jest to o tyle znaczące, że większość publikacji naukowych krajowych i na świecie, m.in. dotyczących procesów odbudowy państw po konfliktach oraz demokratyzacji państw po okresie rządów autorytarnych oraz rozwiązań stosowanych celem stabilizacji, pociągnięcia winnych do odpowiedzialności i zadośćuczynienia ofiarom, nie podejmuje analizy z perspektywy stosunków międzynarodowych, bądź czyni to w sposób fragmentaryczny i deskryptywny. Jednoznacznie można więc stwierdzić, że przedstawione przez Habilitantkę osiągnięcie naukowe ma charakter nowatorski.

O istotnym wkładzie osiągnięcia naukowego Habilitantki do rozwoju dyscypliny: nauki o polityce i administracji, a w jej ramach do subdyscypliny: nauka o stosunkach międzynarodowych, przesądzają następujące kryteria: (1) przedmiot badań i główny celu naukowy; (2) sposób rozwiązania problemu badawczego; (2) potencjał aplikacyjny zastosowanego modelu.

Po pierwsze, o oryginalności osiągnięcia świadczy wybór przedmiotu badań i cel naukowy, którym jest kompleksowa analiza i wielowymiarowe przedstawienia przesłanek powstania, rozwoju i funkcjonowania koncepcji sprawiedliwości okresu przejściowego w stosunkach międzynarodowych (*Autoreferat*, s. 14.). Trzeba w tym kontekście podkreślić, że w badaniach nad TJ dominują głównie prace z zakresu nauk prawnych. Na fakt ten zwraca uwagę Habilitantka, pisząc m.in., iż: „dominuje głównie ujęcie prawnicze, w ramach którego dokonuje się analizy efektywności koncepcji sprawiedliwości okresu przejściowego w kontekście przyjmowanych regulacji prawnych. W zdecydowanie mniejszym stopniu uwzględnia się perspektywę stosunków międzynarodowych” (D. Heidrich, *Mechanizmy sprawiedliwości...*, s. 16). Trzeba zgodzić się z Habilitantką, że „ani na międzynarodowym, ani też na polskim rynku wydawniczym nie ukazała się dotychczas żadna publikacja na temat *transitional justice* z perspektywy nauki o stosunkach międzynarodowych i teorii stosunków międzynarodowych” (*ibidem*, s. 17). Wybrana problematyka badawcza w istotny więc sposób uzupełnia lukę badawczą. Brak było bowiem do tej pory tak całościowego i wszechstronnego podejścia do badań sprawiedliwości okresu przejściowego z perspektywy stosunków międzynarodowych.

Pozytywnie należy także ocenić wyodrębnienie przez Habilitantkę w ramach przedmiotu badań takich aspektów, jak: (1) geneza i ewolucja idei sprawiedliwości okresu przejściowego; (2) stopniowa konceptualizacja i instytucjonalizacja TJ; (3) przesłanki stosowania mechanizmów sprawiedliwości okresu przejściowego; (4) typologię mechanizmów sprawiedliwości okresu przejściowego; (5) znaczenie tych mechanizmów w stosunkach międzynarodowych, zarówno na poziomie krajowym, regionalnym i globalnym. W tym kontekście Habilitantka zwraca uwagę przede wszystkim na zagadnienie związku między koncepcją TJ a koncepcją dyfuzji norm w stosunkach międzynarodowych (*Autoreferat*, s. 2).

Przedstawiony zakres przedmiotowy badań znajduje odzwierciedlenie we wskazanych przez Habilitantkę publikacjach, będących częścią głównego osiągnięcia. Wieloaspektowa analiza zagadnienia sprawiedliwości okresu przejściowego umożliwia

ukazanie specyfiki TJ. To z kolei zaś pozwoliło Habilitantce na prawidłowe wyodrębnienie cech wyróżniających sprawiedliwość okresu przejściowego oraz rzetelne wyjaśnienie jej znaczenia w stosunkach międzynarodowych. Dowodzą tego m.in. takie publikacje jak: *Mechanizmy sprawiedliwości...*, *Przyszłość międzynarodowych trybunałów karnych ad hoc...*, *The International Criminal Tribunal for Rwanda and The Special Court for Sierra Leone...*, *Pojednanie w Rwandzie...*, *Międzynarodowy Trybunał Karny...* oraz *Międzynarodowe trybunały karne*.

Poza wyodrębnieniem w ramach problemu badawczego wskazanych głównych aspektów, określeniu problematyki badawczej służyła także próba przedstawienia przez Habilitantkę definicji TJ w monografii pt. *Mechanizmy sprawiedliwości...* (s. 7) oraz w *Autoreferacie* (s. 8). Należy w tym kontekście dodać, na co także zwraca uwagę Habilitantka, że brak jest konsensusu wśród badaczy dotyczącego definiowania pojęcia TJ (*Introduction*, [w:] *The Legacy of Crimes and Crises...*, s. 16). Konsekwencją jest brak jednoznaczności i jednolitości używania terminu TJ.

Habilitantka wskazuje również na problemy definicyjne odnoszące się do rozumienia pojęć powiązanych z koncepcją sprawiedliwości okresu przejściowego, takich jak: masowe naruszenia praw człowieka, zbrodnie międzynarodowe czy pojednanie. Dowodzą tego m.in. takie publikacje jak: *Responsibility to Protect as a tool for atrocity crimes prevention*, [w:] K. Bachmann, D. Heidrich (red.), *The Legacy of Crimes and Crises...*, *The International Criminal Tribunal for Rwanda and The Special Court for Sierra Leone...*, *Międzynarodowy Trybunał Karny...*, *Międzynarodowe trybunały karne*, *Międzynarodowe trybunały karne – wyzwanie...* Podsumowaniem badań w tym zakresie jest publikacja pt. *Mechanizmy sprawiedliwości...* (s. 25-46; s. 62-84). Habilitantka nie tylko wykazuje się kompetencją w definiowaniu tych pojęć, ale ukazuje także relacje między nimi a koncepcją TJ. Takie ujęcie jest ważne, ponieważ część z tych pojęć nie jest jednoznacznie zdefiniowana w regulacjach prawno-międzynarodowych, a także brak jest konsensusu odnośnie ich zakresu przedmiotowego i podmiotowego, co pogłębia złożoność problematyki TJ (*Autoreferat*, s. 9).

Pozytywnie ocenić należy także wybór problemu badawczego poszczególnych studiów przypadku, analizowanych w ramach publikacji stanowiących główne osiągnięcie naukowe. Habilitantka omawia na ich podstawie konflikty i kryzysy międzynarodowe z perspektywy przesłanek sprawiedliwości okresu przejściowego i jej mechanizmów. Dowodzą tego m.in. takie publikacje jak: *The role of regional organizations...*, *Przyszłość*

międzynarodowych trybunałów karnych ad hoc..., Zasada odpowiedzialności za ochronę i możliwość jej praktycznego zastosowania. Casus Libii..., The International Criminal Tribunal for Rwanda and The Special Court for Sierra Leone..., Pojednanie w Rwandzie... Na szczególne wyróżnienie zasługuje pod tym względem monografia pt. *Mechanizmy sprawiedliwości...* Habilitantka dokonuje w niej analizy TJ na przykładzie Kosowa. Jest to pierwsza w literaturze nauk o polityce i administracji, nie tylko w Polsce, ale też na świecie, kompleksowa publikacja poświęcona realizacji celów TJ w Kosowie. Dowodzi tego m.in. chociażby przedstawiony przez Habilitantkę w obszerny sposób stan badań na temat Kosowa w tej monografii (s. 14-17).

Po drugie, o pozytywnej ocenie osiągnięcia naukowego przedstawionego przez Habilitantkę oraz o jego oryginalności przesądza sposób rozwiązania problemu badawczego, czego potwierdzeniem jest logiczna strategia badawcza w publikacjach wchodzących w skład osiągnięcia, obejmująca takie elementy jak: (1) analiza stanu badań; (2) sformułowanie pytań i hipotez badawczych; (3) instrumentalne wykorzystanie teorii stosunków międzynarodowych w badaniach empirycznych; (4) wnioskowanie.

Trzeba podkreślić, że zarówno w *Autoreferacie*, jak i w publikacjach tworzących cykl, pytania badawcze oraz hipotezy, są formułowane zgodnie z prawidłowymi zasadami rozwiązywania problemu badawczego, czyli po przeglądzie literatury i zidentyfikowaniu luki badawczej. Przykładem jest chociażby w tym przypadku monografia pt. *Mechanizmy sprawiedliwości...* (s. 11-17). Przedstawiony w niej stan badań dotyczący TJ oraz TJ w Kosowie zarówno we *Wstępie* (*ibidem*, s. 11-17) oraz dokonana analiza dyskursu na temat pojęcia sprawiedliwości okresu przejściowego w rozdziale I (*ibidem*, s. 25-32) ma charakter pionierski.

Do rozwoju debaty naukowej na temat TJ przyczyniają się także przedstawione w sposób klarowny i jednoznaczny pytania badawcze oraz hipoteza, sformułowane w osiągnięciu naukowym Habilitantki i znajdujące swój wyraz w *Autoreferacie* (s. 14). Potwierdzają one unikatowość jej badań na temat dynamiki rozwoju i rozprzestrzeniania się koncepcji TJ w społeczności międzynarodowej. Trzeba w tym kontekście zwrócić uwagę na drugą część hipotezy osiągnięcia naukowego Habilitantki, w którym wskazuje ona, że od lat 80. XX w. „w wymiarze koncepcyjnym i praktycznym, rozwinięte i udoskonalone zostały mechanizmy TJ, co przyczyniło się do stworzenia ich spójnych założeń normatywnych, które podlegały dyfuzji w społeczności międzynarodowej i stopniowej internalizacji” (*Autoreferat*, s. 14). Jednocześnie Habilitantka podejmuje krytyczną ocenę

funkcjonowania mechanizmów TJ w stosunkach międzynarodowych. Dokonując tego nie ogranicza się do dominującego wciąż w naukach o polityce jednowymiarowego postrzegania TJ. Habilitantka w swej analizie uwzględnia zarówno międzynarodowe, jak i wewnętrzne uwarunkowania tworzenia i implementacji mechanizmów TJ. Przykładem jest chociażby przyjęta w monografii pt. *Mechanizmy sprawiedliwości...* hipoteza zwracająca uwagę, iż „realizacja procesu sprawiedliwości okresu przejściowego w Kosowie napotyka na znaczące trudności ze względu na złożony kompleks uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych funkcjonowania tego państwa, które nie zostały uwzględnione przez społeczność międzynarodową w wystarczającym stopniu, co przyczynia się do niskiej efektywności wdrażania mechanizmów sprawiedliwości okresu przejściowego” (*Mechanizmy sprawiedliwości...*, s. 17).

O badaniach problematyki TJ z perspektywy stosunków międzynarodowych prowadzonych przez Habilitantkę dowodzą także pytania i hipotezy badawcze przedstawiane również m.in. w takich artykułach jak: *The role of regional organizations...*, *Przyszłość międzynarodowych trybunałów karnych ad hoc...*, *The International Criminal Tribunal for Rwanda and The Special Court for Sierra Leone...*, *Responsibility to Protect...*, *Międzynarodowe trybunały karne – wyzwanie...*

O jakości badań przedstawionych przez Habilitantkę przesądza także jej umiejętność wykorzystania teorii stosunków międzynarodowych. Dr Dorota Heidrich dla wyjaśniania badanych problemów i procesów związanych z TJ odwołuje się głównie do założeń konwencjonalnego konstruktywizmu oraz teorii neorealistycznej (zob. *Mechanizmy sprawiedliwości...*, s 46-61). Odwołanie się do tych dwóch teorii pozwala Habilitantce na analizę problematyki TJ zarówno na poziomie struktury systemu międzynarodowego, jak i na poziomie podmiotów tej struktury. Dr Dorota Heidrich skupia się na wzajemnym wpływie w relacjach podmiot-struktura. Takie połączenie należy uznać za adekwatne. Zastosowanie zarówno teorii konstruktywizmu, jak i teorii neorealizmu w badaniu problematyki sprawiedliwości okresu przejściowego – co należy uznać za rozwiązanie nowatorskie – umożliwia ukazywanie TJ nie jako stanu, ale dynamicznego procesu międzynarodowego, będącego *de facto* funkcją układu sił w danym regionie i interesów mocarstw oraz uwarunkowań wewnętrznych.

Wyjaśnianiu procesu powstania i rozprzestrzenienia się (dyfuzji) sprawiedliwości okresu przejściowego w stosunkach międzynarodowych służyć mogą więc próby ogólnego

teoretycznego wyjaśniania procesu powstawania i funkcjonowania norm międzynarodowych oraz odwołanie się do założeń dwóch teorii: konstruktywizmu oraz neorealizmu.

Jednocześnie badanie koncepcji TJ przy zastosowaniu teoretycznych rozważań nad rozprzestrzenianiem się norm w społeczności międzynarodowej oraz nad wzajemnymi powiązaniem pomiędzy strukturą tej społeczności a państwami socjalizowanymi do kształtujących się norm pozwala m.in. analizować TJ z perspektywy otoczenia podmiotów, które następnie skłaniane są do implementacji mechanizmów TJ. Na złożoność relacji podmiot-struktura nakładają się, co podkreśla w swoich badaniach Habilitantka, wewnętrzne uwarunkowania wprowadzania w życie założeń sprawiedliwości okresu przejściowego. Dzięki takiemu podejściu Habilitantka uzyskuje możliwość ukazania w pełni rzetelnie kompleksowego charakteru koncepcji TJ, uwypuklając zwłaszcza relację między strukturą systemu międzynarodowego a podmiotami, które wzajemnie na siebie oddziałują, są względem siebie wzajemnie konstytutywne.

Omawiając więc problematykę TJ, Habilitantka w sposób przemyślany oraz kompetentny wykorzystwała teorie i modele wypracowane na gruncie nauki o stosunkach międzynarodowych. Dowodzą tego także takie publikacje jak: *Analiza wpływu i znaczenia aktorów transnarodowych...* (zastosowanie modelu bumerangu), *Responsibility to Protect...* (model kaskadowego rozwoju norm międzynarodowych przedstawiony przez M. Finnemore i K. Sikkink), czy też *Mechanizmy sprawiedliwości...* (teoria racjonalnego wyboru oraz konstruktywizm).

Warte podkreślenia jest, iż Habilitantka odwoływała się nie tylko do wiedzy powszechnie dostępnej, pochodzącej m.in. z dokumentów i opracowań innych autorów, lecz także prowadziła własne badania terenowe, które zostały zrealizowane podczas pobytów studyjnych w Rwandzie i Tanzanii oraz w Kosowie. Rezultaty tych wizyt zostały dobrze odzwierciedlone w publikacjach Habilitantki i stanowią istotną wartość dodaną dla Jej dorobku naukowego.

Dokonując oceny wskazanego przez dr Dorotę Heidrich osiągnięcia naukowego, należy zwrócić uwagę na prawidłowe formułowanie wniosków. Jest to wynik konsekwencji teoretycznej i metodologicznej Habilitantki, co przejawia się m. in. w rzetelnej weryfikacji przyjętych w publikacjach hipotez. Na uwagę zasługują szczególnie konkluzje monografii pt. *Mechanizmy sprawiedliwości...* (s. 183-193) oraz ich wyeksponowanie w *Autoreferencie* (s. 35-40). Ponadto trzeba dodać, że badania empiryczne – przeprowadzone w terenie – pozwoliły na przedstawienie rzetelnych wniosków dotyczących funkcjonowania

mechanizmów sprawiedliwości okresu przejściowego w Afryce i Kosowie. Dowodzą tego m.in. publikacje *Pojednanie w Rwandzie...* oraz *Mechanizmy sprawiedliwości...*

Oryginalność i wysoką jakość badań Habilitantki potwierdza także kryterium związane z potencjałem aplikacyjnym zastosowanego modelu. Przykładem jest rzetelne ukazanie przesłanek tworzenia i typologii mechanizmów okresu przejściowego w Kosowie i państwach afrykańskich. Wśród przesłanek Habilitantka wyróżnia bezpośrednio w sensie wąskim i szerokim (*Uchodźcy wewnętrzni..., Konflikty międzynarodowe i wewnętrzne...* oraz *Uchodźstwo wewnętrzne..., Autoreferat, s. 26-27*) oraz pośrednio (*Autoreferat, s. 27-28*). Szczególnie pozytywnie należy ocenić omówioną przez Habilitantkę typologię mechanizmów TJ, które dzieli na sądowe (krajowe i międzynarodowe) i pozasądowe. W poszczególnych publikacjach tworzących wskazane osiągnięcie naukowe Habilitantka omawia ich znaczenie z perspektywy stosunków międzynarodowych. Należy tutaj wskazać m.in. na opracowania: *The International Criminal Tribunal for Rwanda and The Special Court for Sierra Leone..., Przyszłość międzynarodowych trybunałów karnych ad hoc...* oraz *Pojednanie w Rwandzie...*. Całościowej analizy wszystkich mechanizmów, co jest pierwszą taką typologią w badaniach TJ w stosunkach międzynarodowych, Habilitantka dokonuje zaś w monografii nt. *Mechanizmy sprawiedliwości...* (s. 62-84). Jej syntetyczne ujęcie przedstawia zaś w *Autoreferacie* (s. 29-35). Należałoby jednak rozważyć czy nie zasadne byłoby – w trakcie dalszych badań naukowych Autorki – rozszerzenie zarówno w *Autoreferacie* oraz w monografii pt. *Mechanizmy sprawiedliwości...* zagadnienia dotyczącego potencjału aplikacyjnego przedstawianego modelu TJ poprzez omówienie czy wskazanie innych studiów przykładów np. w Ameryce Łacińskiej, czy Azji. Jest to jednak tylko życzliwa uwaga, która w niczym nie umniejsza bardzo pozytywnej oceny wskazanego osiągnięcia naukowego.

W mojej ocenie konstrukcja cyklu publikacji nie budzi zastrzeżeń. Autorka konsekwentnie odzwierciedla w treści cyklu jego tytułowy zakres – *Sprawiedliwość okresu przejściowego w stosunkach międzynarodowych – geneza, ewolucja, znaczenie*. Dr Dorota Heidrich cechuje się rzetelnością i skrupulatnością badawczą. Ponadto pozytywną cechą naukowej twórczości Habilitantki jest poprawny i klarowny styl pisarski.

3.2. Dorobek naukowy Habilitantki

Do osiągnięć naukowo-badawczych Habilitantki po otrzymaniu stopnia doktora należy zaliczyć – uwzględniając 18 publikacji wchodzących w skład omówionego powyżej osiągnięcia naukowego nt. *Sprawiedliwość okresu przejściowego w stosunkach międzynarodowych – geneza, ewolucja, znaczenie* – 32 opublikowane prace o niejednorodnym charakterze. Zestaw publikacji obejmuje: 1 monografię, 1 redakcję naukową monografii zbiorowej, 23 artykuły problemowe i rozdziały w pracach zbiorowych, 1 tłumaczenie artykułu naukowego innego Autora, 4 inne opracowania problemowe, 1 sprawozdanie z konferencji naukowej oraz 1 recenzja naukowa.

Poza problematyką sprawiedliwości okresu przejściowego zainteresowania badawcze Habilitantki koncentrowały się także na (1) zagadnieniach międzynarodowego reżimu ochrony uchodźców oraz polityki imigracyjnej względem uchodźców, a także (2) problematyce organizacji międzynarodowych.

Do pierwszej grupy należy zaliczyć następujące artykuły oraz rozdziały w pracach zbiorowych: D. Heidrich, J. Nakonieczna-Bartosiewicz, *Problemy i wyzwania polskiego systemu udzielania ochrony międzynarodowej*, “Stosunki Międzynarodowe-International Relations” 2016, nr 2, vol. 52, s. 251-274 (wkład Habilitantki: 45%); D. Heidrich, J. Nakonieczna-Bartosiewicz, *Współczesne wyzwania w zakresie ochrony uchodźców w Unii Europejskiej i w Australii*, [w:] H. Chałupczak, M. Lesińska, E. Pogorzała, T. Browarek (red.), *Polityka migracyjna w obliczu współczesnych wyzwań: teoria i praktyka*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2018, s. 203-226 (wkład Habilitantki: 55%) oraz tłumaczenie opracowania S. D. Krasnera, *Strukturalne przyczyny i konsekwencje reżimów: reżimy jako zmienne pośredniczące* (przekład z oryginału), [w:] H. Schreiber, A. Wojciuk (red.), *Stosunki międzynarodowe. Antologia tekstów źródłowych*, Tom 1: Korzenie dyscypliny, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2018, s. 355-372. W ramach tych badań dr Dorota Heidrich zajmuje się zagadnieniami tworzenia reżimu międzynarodowego oraz jego implementacji w porządkach krajowych. Habilitantkę problematyka ta interesuje z punktu prawa narodowego oraz prawa Unii Europejskiej. Odwołuje się także do instrumentów prawnomiędzynarodowych. W swoich pracach wyraża też pogląd, iż: „międzynarodowa współpraca na rzecz ochrony uchodźców i innych migrantów przymusowych przekraczających granice państwowe jest

jedynym możliwym sposobem postępowania w kontekście tzw. kryzysów migracyjnych” (*Autoreferat*, s. 49).

Kolejnym nurtem badawczym dr Doroty Heidrich jest problematyka organizacji międzynarodowych. Owocem prac w tym zakresie są następujące artykuły naukowe i rozdziały w pracach zbiorowych, a także prace opublikowane w formacie elektronicznym: D. Heidrich, *Culture in International Organisations*, [w:] G. Michałowska, H. Schreiber (red.), *Culture(s) in International Relations*, Peter Land Edition, Frankfurt am Main, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Warszawa, Wien 2017, s. 153-176 (poprawiona, zmodyfikowana i przetłumaczona na język angielski wersja artykułu: D. Heidrich, *Kulturow i Polityka*” 2012, nr 4, t. 33, s. 83-102; D. Heidrich, *Znaczenie i rola organizacji pozarządowych w świadczeniu pomocy humanitarnej*, [w:] P. Grzebyk, E. Mikos-Skuza (red.), *Pomoc humanitarna w świetle prawa i praktyki*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2016, s. 178-201; D. Heidrich, *Kulturowe aspekty powstawania i funkcjonowania organizacji międzynarodowych*, „Społeczeństwo i Polityka” 2012, nr 4, t. 33, s. 83-102 (tekst opublikowany następnie jako rozdział [w:] G. Michałowska, H. Schreiber (red.), *Kultura w stosunkach międzynarodowych. Tom 1. Zwrot kulturowy*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013; s. 120-140; D. Heidrich, *Wybrane międzynarodowe organizacje pozarządowe w Polsce*, [w:] red. S. Parzymies, I. Rysińska (red.), *Udział Polski w organizacjach międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2012, s. 405-423; D. Heidrich, *Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego i Zgromadzenie Parlamentarne Euronest*, [w:] A. Szeptycki (red.), *Między sąsiedztwem a integracją. Założenia, funkcjonowanie i perspektywy Partnerstwa Wschodniego Unii Europejskiej*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2011, s. 293-308; D. Heidrich, A. Jarczewska-Romaniuk, *ONZ wobec ekonomicznych i społecznych wyzwań globalizacji*, [w:] J. Symonides (red.), *Organizacja Narodów Zjednoczonych. Bilans i perspektywy*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006, s. 523-546 (wkład Habilitantki: 50%); D. Heidrich, *Wpływ międzynarodowej debaty nt. rozwoju na kształtowanie przez Polskę strategii wieloletniej* (opracowanie przygotowane w ramach projektu badawczego Instytutu Spraw Publicznych pt. *Wspieranie demokracji jako profil polskiej współpracy rozwojowej? Rekomendacje dla Polski na podstawie doświadczeń niemieckich*, luty – grudzień 2011 r.); D. Heidrich, *Znaczenie Wspólnej Strategii Afryki i UE dla stosunków UE z Afryką*, opinia eksperta dla Przedstawicielstwa UE w Polsce, 27. 01. 2011; D. Heidrich, *Rola UE w realizacji Milenijnych Celów Rozwoju*, opinia eksperta

dla Przedstawicielstwa UE w Polsce, 21. 10. 2010. W swoich pracach Habilitantka poświęca uwagę nie tylko organizacjom międzyrządowym, ale też pozarządowym (NGOs).

Habilitantka nie stroni także od autorstwa innych publikacji. Do takich materiałów można zaliczyć recenzję monografii Marzeny Górzyńskiej, *Stany Zjednoczone Ameryki wobec Międzynarodowego Trybunału Karnego*, „Stosunki Międzynarodowe – International Relations” 2011, nr 3 – 4, t. 44, s. 354-358 oraz *Sprawozdanie z konferencji naukowej „Bezpieczeństwo i demokracja na Bliskim Wschodzie. Euro-Amerykańska Platforma Współpracy” (Warszawa 27-28 maja 2007)*, „Stosunki Międzynarodowe – International Relations” 2007, nr 3-4, t. 36, s. 249-252.

Biorąc pod uwagę powyższą ocenę osiągnięć naukowych Habilitantki i nawiązując do ustawowych wymogów, wyrażonych w art. 16 ust. 1 w zw. z ust. 2 pkt 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki, uważam, iż dr Dorota Heidrich, poprzez dorobek naukowy zgromadzony w trakcie swej działalności zawodowej, w tym poprzez wskazane osiągnięcie naukowe, jednoznacznie wniósł znaczny wkład do nauk o polityce i administracji, w szczególności w zakresie stosunków międzynarodowych. Takim ustawowo wymaganym znacznym wkładem ze strony dr Doroty Heidrich jest wskazane osiągnięcie naukowe (powiązany tematycznie cykl publikacji). Kryterium to spełnia także Jej dorobek, traktowany jako całość, tj. traktowane łącznie efekty badań dotyczących sprawiedliwości okresu przejściowego, problematyki międzynarodowego reżimu ochrony uchodźców oraz polityki imigracyjnej względem uchodźców, a także problematyki organizacji międzynarodowych.

Niektóre elementy dorobku Habilitantki, tj. te łączące stosunki międzynarodowe oraz nauki prawne, są także pozytywnie odnotowywane w obrębie doktryny prawa międzynarodowego, w szczególności międzynarodowego prawa karnego. Jej prace są również aprobatywnie przywoływane w prawniczych opracowaniach naukowych z tego zakresu.

4. Ocena aktywności naukowej

Dokonując oceny głównego osiągnięcia należy także wziąć pod uwagę inne płaszczyzny aktywności naukowej Habilitantki powiązane ze wskazanym osiągnięciem naukowym. W tym względzie cechuje ją wysoki poziom umiędzynarodowienia. Habilitantka nie tylko brała udział w badaniach terenowych w Kosowie i Afryce, ale także prezentowała

swoje badania podczas seminariów i wizyt w znaczących ośrodkach badawczych w Europie, takich jak: University of Oxford, University of Heidelberg, Uniwersytet Karola w Pradze. Ponadto brała udział w przygotowaniu wniosków grantowych do UE (*Erasmus+Capacity Building in Higher Education; Horyzont 2020, Marie Skłodowska-Curie Research and Innovation Staff Exchange*) oraz brała udział w międzynarodowych projektach badawczych (z University of Heidelberg i Uniwersytetem Karola; koordynator i kierownik projektu badawczego finansowanego ze środków University for Business and Technology, Prisztina, Kosowo nt. *Special Court for Kosovo – new institutional arrangement or a repetition of earlier experience of international criminal jurisdictions*).

Udział Habilitantki związany był z badaniami czy dydaktyką międzynarodową, tematycznie powiązanych z kwestiami TJ lub jej przesłanek. Na wyróżnienie zasługuje fakt, że w 2019 r. była DAAD Guest Professor w IFHV w Ruhr University Bochum. W ramach obowiązków zawodowych prowadziła tam kursy dla studentów Network on Humanitarian Action na temat: International Crimes and Transitional Justice; Protection of vulnerable Groups – Refugees, IDPs, National Minorities; The problem of the Use of Force, Humanitarian Intervention and RtoP. Od roku 2011 Habilitantka jest koordynatorem merytorycznym UW współpracy z Międzynarodowym Festiwalem Filmów Dokumentalnych (MFFD) HumanDOC „Globalny Rozwój w Kinie”. Tematyka Festiwalu dotyka tak kluczowych wyzwań dla współczesnego świata jak problemy ochrony praw człowieka i ich masowych naruszeń, negatywne konsekwencje zmian klimatycznych, problem przymusowych migracji (uchodźców, IDPs, migrantów klimatycznych) oraz szeroko rozumianych wyzwań globalnego rozwoju. Jest to kolejny przykład Habilitantki z empirycznym wymiarem badanych przez nią problemów poprzez filmy dokumentalne, ale również poprzez kontakt z twórcami filmów, którzy odwiedzają regiony, o których opowiadają w swoich obrazach oraz kontaktują się z postaciami w nich przedstawianymi.

Habilitantka uczestniczy aktywnie w konferencjach naukowych, tak krajowych, jak i zagranicznych. W ramach działalności organizacyjnej, z kolei, należy odnotować, iż była m.in. zastępcą dyrektora Instytutu Stosunków Międzynarodowych UW ds. dydaktycznych. Prowadzi też, jako pracownik badawczo-dydaktyczny Uniwersytetu Warszawskiego, zajęcia ze studentami, dotyczące różnych aspektów stosunków międzynarodowych.

Należy odnotować, że osiągnięcia Habilitantki w zakresie dydaktycznym, organizacyjnym i popularyzującym naukę oraz w sferze współpracy międzynarodowej zasługują na pozytywną ocenę.

Z pewnością można stwierdzić, że istotna aktywność naukowa dr Doroty Heidrich powoduje, że jest ona powszechnie rozpoznawaną i szanowaną przedstawicielką nauk o polityce i administracji, w szczególności w obrębie subdyscypliny: nauka o stosunkach międzynarodowych.

5. Konkluzja

Habilitantka posiada stopień doktora oraz osiągnięcia naukowe, uzyskane po jego otrzymaniu, które stanowią znaczny wkład w rozwój nauk o polityce i administracji, a także wykazuje się istotną aktywnością naukową. Chcę przy tym podkreślić, że przedstawiony cykl publikacji stanowi dojrzałe i oryginalne osiągnięcie naukowe i wraz z pozostałymi elementami dorobku wskazuje na bardzo dobre przygotowanie dr Doroty Heidrich do prowadzenia pracy badawczej i dydaktycznej.

Reasumując, z pełnym przekonaniem, działając na podstawie art. 18a ust. 7 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789), jednoznacznie stwierdzam, że dr Dorota Heidrich spełnia wszystkie kryteria określone w art. 16 tejże ustawy, uszczegółowione w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196 poz. 1165), które to przepisy znajdują w tym postępowaniu zastosowanie zgodnie z art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 z późn. zm.).

W konsekwencji pragnę wyrazić przekonanie, że istnieje pełne uzasadnienie do nadania dr Dorocie Heidrich stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie nauk o polityce i administracji.

